

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

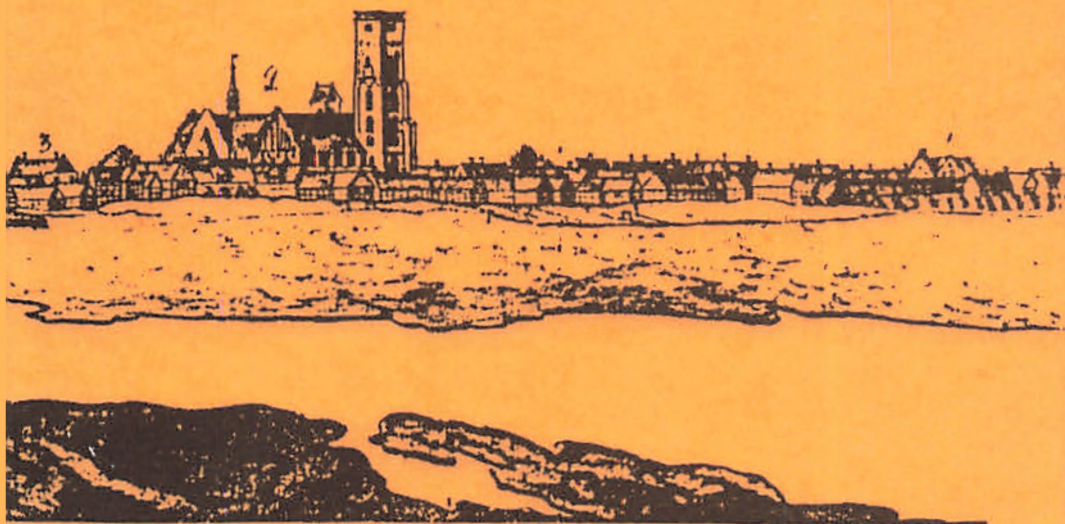
99.94
Holst

SLÆGTEN EFTER

Christen Mortensen Møller Holst

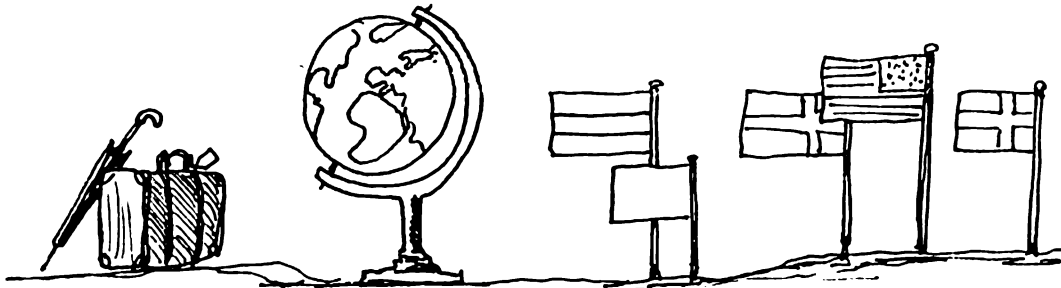
og

Sophie Amalie Marie Trojel

2. Årg.

1991

Slægtsmøde 1991.

af Kirsten Wøldike Møller.

Det store eksperiment med slægtsmøde 1990 lykkedes jo som bekendt for alle deltagere over al forventning, så ingen af arrangørerne (læs: Jørgen, Berna, Gunnar og Vibeke) var det mindste i tvivl om, at der var grundlag for afholdelse af slægtsmøde nr. 2. i 1991.

Af hensyn til eksamensbørn og andre forårstravle gemytter foresloges i år dagene 31/8 - 1/9, som at dømme efter tilslutning var et godt valg. Vi var lidt under hundrede slægtninge og slægtstilknyttede, som mødtes på Dageløkke kro hin lørdag kl. 17.30.

Berna og Jørgen tog imod hver enkelt med åbne arme, velkomstdrink og et nyt navneskilt, og stemningen var forventningsfuld og fascinerende fra første øjeblik: glade gensyn fra sidste år, forjættende møder med helt nye og ukendte slægtninge, som så alligevel ikke var så ukendte endda, når vi fik orienteret os om vore respektive linjer på Gunnars imponerende kunstværk af en slægtstavle, som dækkede hele spisesalens endevæg, og som var en af de helt klare forudsætninger for aftenens succes.

For hvert skridt man bevægede sig fremad med sin velkomstdrink i hånden, var der nye oplevelser: Søstre og brødre til sidste års deltagere, børn fra i fjor, som nu pludselig var blevet teenagere, enkelte endog ledsaget af boyfriend, og med et stod man selv foran en kær kusine fra barndommen, som man ikke havde set i over 30 år, men som nu

gudskelov havde sin mand og de fleste af deres fælles børn, sviger- og børnebørn med, som man kom dejligt ajour med alle dem, der i julekortene hidtil blot havde været navne og tågede forestillinger.

Straks ved ankomsten udleveredes også bordplanen, så alle kunne orientere sig, inden vi gik til bords- og resten af aftenen med for den sags skyld. For nok havde mange af os set hinanden i fjor, men hvem var nu alligevel hvem, og hvad hed alle de nye ansigter, som var kommet til? Selv husker jeg fysionogmier og ansigter langt bedre end navne, så bordplan og navneskilte var en enorm hjælp, som vi alle gjorde flittig brug af. For vi er jo en broget flok spredt viden om: de fjernestboende kom fra Californien, Frankrig, og Sverige. Nordjyder og Københavnerne er jo nærmest naboer i sammenligning - så Langeland er fint centralt placeret og blev da også med stort flertal valgt til næstkommende slægtstræf, som efter afstemning bør finde sted i 1993, hvor vi så igen vil kunne stemme om tid og sted for eventuelle fremtidige møder.

For alle jer, der var tilstede, behøver jeg jo ikke at berette i detaljer om aftenens videre forløb. I bidrog hver og en positivt til, at det hele blev overordentligt vellykket og hyggeligt, som tilfældet var. og I har sikkert lige så lidt som jeg styr på, hvor mange kærlige og glade knus og større eller mindre samtalebidder, vi udvekslede på kryds og tværs fra først til sidst.

Lidt klogere blev vi da også hen ad vejen: Jørgen fortalte under middagen inspireret og medrivende ligesom sidste år spændende nyt fra årets slægtsforskning - om alt det, vi elsker at høre af stort og småt, men ikke selv orker at foranstalte studier i. Hvad skulle vi i det hele taget stille op uden Jørgen! han er selve kernen, ja sjælen i disse sammenkomster, og er en såre flittig sjæl tillige: nyt materiale blev forelagt, bøger fik vi

tilbudt at købe billigt, billedkopier kunne vi bestille - og tilsagn fik vi om flere projekter og tiltag, som vi kan glæde os til, og som vi i ørigt kan læse om andetsteds her i slægtsbladet. Alt sammen Jørgens "fund" og gode ideer, javel, men som han uden Bernas hjælp næppe ville få spredt så viden om. Hendes arbejdslyst er enorm, hendes dynamik er legendarisk, hendes energi og tempo kan tage pusten fra enhver, og hendes praktiske sans forvandler luftkasteller til noget, vi kan tage og føle på. Sammen udgør de essensen i disse års sammenkomster, og vi kan ikke sige dem tak nok for alt det, de giver os del i.

Fik jeg sagt, at aftenen formentlig fløj afsted? Vi var jo næsten hundrede mennesker og kunne derfor umuligt nå at tale med hinanden allesammen, men heldigvis havde Gunnar arrangeret et glimrende program for søndag formiddag til alle dem, som havde lyst at mødes igen og kigge nærmere på hinanden og på Tranekørs lyksaligheder og seværdigheder - fra slottet i nord til kirken i syd. Tilslutningen var stor, og jeg begriber stadig ikke, hvordan det lykkedes Gunnar at holde styr på tropperne, at overholde sit snævre tidsskema og samtidig øse ud for os af sin imponerende store viden om vort lille lokalsamfund.

Al afsked er svær, men udenfor kirken måtte vi imidlertid skilles til fire verdenshjørner bl.a. for at nå at få en bid mad inden hjemrejsen. Børnene drog dog til ponyridning først, Linie C seniorerne spiste hos Berna og Jørgen, Wøldikerne fra Linie B her hos Nils og mig, mens Vibeke og Gunnar åbnede hus og døre for alle de talrige øvrige.

Det følte meget tomt efter jer her i Tranekær i de følgende dage. Men også rigt: nu kender vi hinanden en lille smule bedre end i fjor, og nu ved vi, hvad vi har at se frem til i 1993: PÅ GLAD OG DEJLIGT GENSYN.

VIDEO VIDEO VIDEO VIDEO

Vi har fået en video, som blev optaget ved slægtsmødet den 31. august i år. Den varer ca. 1 time og 20 minutter. Den omhandler en introduktion fra Tranekær, 4 interview med henholdsvis en slægtning fra Danmark, Sverige, Frankrig og USA, desuden er alle ved bordene blevet filmet samt taler m.m.

Vi synes selv den er blevet mægtig god og er et dejligt minde at have. Den er til salg for 170,- kr. + porto. I bedes henvende jer til Berna og Jørgen Møller-Holst, Stengadevej 24, 5953 Tranekær - tlf. 61 59 16 58, hvorefter den vil blive sendt tilligemed en bordplan fra festen, så man kan se, hvem der er hvem.

Som et ekstra krydderi, nåede vi at få filmet dåbskjolen efter festen, således at den og så er med!

Besøg hos en ukendt slægtning.

af Dorte Tissot Nielsen (E 213a)

En af mine gymnasieveninder og jeg blev enige om at afrunde studentertiden sammen på en interrailtur gennem Europa.

Tidligt i foråret kiggede jeg slægtsbogen igennem og henvendte mig til Jørgen og Berna for at få adresserne på nogle af mine ukendte slægtninge i udlandet. Vi kontaktede Helene Hennemann (C 87c) via telefon, da vi befandt os i Frankrig. Heldigvis talte hun dansk og sagde, at vi var meget velkomne. En varm lørdag i juli ankom vi lige før middagstid til Cannes.

Fru Hennemann bød os velkommen på et flydende dansk og var lige fra starten meget gæstfri mod os, to unge mennesker, som hun jo faktisk ikke kendte. Vi startede med at finde os selv i slægtsbogen og præsentere os. Helle og jeg fortalte om vores uddannelse og overbeviste vores værtinde om, at

ingen af os havde forlovet os endnu.

Fru Hennemann fortalte til gengæld meget smukt om sin barndom og ungdom, om de mange steder hun havde boet, (hun taler ikke mindre end 7 sprog!), og om de mennesker, der har gjort indtryk på hende. Det var meget fascinerende

Hun fortalte om sin farfar Peder Christoffer Philipsen Prahm (C 13 1), som hun beundrede meget på grund af hans beskedne blide væsen. Han blev dræbt under et jordskred på Java, da han forsøgte at redde en fastklemt arbejder.

På væggene i fru Hennemanns stue hang en del danske malerier. Bl.a. 2 billeder malet af hendes farfars bror, den kendte maler Theodor Philipsen, som er repræsenteret på talrige danske museer. Han er den første danske maler, der i Paris drog lære af det nye maleriske syn hos impressionisterne. Han er især kendt for friluftsmalerier fra Saltholm.

Blandt billederne var også to, der forestillede fru Hennemanns farmor Helene Dorothea Holst (C 13 1) malet af hendes faster Helene Tønder Lund Philipsen Prahm (C 45d) meget smukke malerier.

Endnu en kunstner vi hørte om er maleren Joakim Skovgaard. Han var en ven af familien, og til fru Hennemanns forældres bryllup i 1904 udførte han en meget smuk pennetegning af brudgommens mor og søster. Denne tegning hænger idag i fru Hennemanns stue.

Efter at have fortalt om familiemedlemmerne spillede vores værtinde noget klassisk musik for os bl.a. af Johan Strauss d.y. Hun fik os virkelig til at lytte og høre hvor smuk musikken er.

Fru Hennemann omtalte med stor beundring en ung ukendt danserinde, hun havde set danse engang for mange år siden i Indien. Hun holdt selv meget af at danse da hun var ung, og denne unge danserinde imponerede hende så meget, at hun stadig ofte tænker tilbage på hende med glæde.

Det synes jeg netop er så smukt, at man uden at vide det, kan gøre et andet menneske en glæde så stor, at den holder sig usvækket igennem mange år. Naturligvis må man som menneske forstå, at bevare glæden, og den evne har fru Hennemann.

Jeg håber meget, at vi må mødes igen.

Helene Hennemann-Prahm.

af Helene Hennemann Prahm med forord af
Vibeke Møller-Holst.

Helene Hennemann deltog i slægtsfesten på Langeland i år sammen med sønnen Theo. Hun mødte for første gang i 10 år sine to brødre, hvoraf den ene Peter Prahm bor i København, og den anden Louis Prahm i Californien. Den sidste bror blev dræbt i 1944 under en japansk fangetransport.

Alle 4 søskende er født og opvokset på Java, indtil de blev sendt til Danmark for at fuldende skolegang og uddannelse. Helene vendte tilbage til Java i 1936 og måtte blive der under den japanske besættelse af landet. Den beretning der følger her er skrevet af Helene Hennemann i 1991 og fortæller om det paradys, Java var før krigen og giver et indtryk af en kolonitid, der er definitivt forsvundet.

Helene Hennemann (C 87c).

Min danske farfar Peter Christoffer Philipsen Prahm, født 1841 i København viet 3. maj 1867 på Frederiksberg til Helene Dorothea Holst født i Elmelunde i 1845. De fik 4 børn, det 3. var Jean Louis Francois Philipsen Prahm, som blev født 1875 i København. Det var min far. Efter at det fjerde barn Helene blev født i 1877 i København, rejste min farfar til Indonesien, til øen Sumatra NV for Java. Der blev han teplantagebestyrer. Hans kone og de to yngste børn fulgte senere efter. Min far Louis Philipsen Prahm tog sin mellemskoleeksamen og rejste først i 1891 til Sumatra, hvor han fik en god uddannelse, bl.a. også på en tefabrik.

På grund af sine yderst fint udviklede sanser blev han en "næse", sådan blev man kaldt i parfume- og smagsbranche industrien. Han kunne skelne mellem omtrent 30 sorter te.

Jeg har desværre ikke kendt mine bedsteforældre Philipsen Prahm, jeg blev først født meget senere på Java (i 1913).

Min danske morfar Rasmus Samuel Thal Larsen blev født i 1837 på Fyn. I 1855, da han var i sit 18. år, sejlede han med det første danske dampskib fra Bogense syd om Afrika til Indonesien.

Der skabte han sig en karriere, som skibsreder, medens han også købte kaffe- og teplantager, hovedsageligt i bjergene bagved Surabaya (største by i Øst-Java), hvor han arbejdede på et handelskontor.

Senere giftede han sig 1864 med en hollænderinde (de fik 11 børn) og bosatte sig i Probolinggo, en lille by 200 km syd for Surabaya.

Hos min mors forældre Thal Larsen var det skik og brug at invitere de unge mænd fra andre plantager i deres hus i Probolinggo. Således blev min far i 1905 bedt hos dem, endskønt han boede på en anden ø (Sumatra). Han var danskfødt og derfor særlig velkommen hos min danske bedstefar Thal Larsen. Han sejlede helt fra Sumatra og boede hos dem i Probolinggo. Der mødte min far deres yngste datter Frederikke, min mor.....

Og det blev en forelskelse ved første blik. Far måtte allerede den næste dag spørge mor, om hun kunne tænke sig at gifte sig med ham. Dagen efter skulle han nemlig allerede sejle tilbage til Sumatra. Der skete et under! Mor, der altid var yderst forlegen og aldrig turde sige noget, betænkte sig ikke et øjeblik og sagde: "Ja" til stor forbavselse for hele familien.

Et halvt år senere tog far afsked med Sumatra for altid. Efter han blev gift boede han på Java. Efter mors inderste ønske kørte far og mor på deres bryllupsrejse gennem de højere dele af bjergene tæt

Frederikke Thal
Larsen og Louis
Philipsen-Prahm
(C 45c).

ved Probolinggo, hvor alle kaffeplantager med deres lyserøde små blomster lige var udsprunget!!!

Først boede de i Probolinggo, meget kort efter fik far arbejde på en teplantage i Megamendoeng (på javanesiske: overskyet himmel) på Vestjava. Der installerede familien sig, og der blev det 3. barn født: lille Helene Philipsen Prahm, som nu fortæller jer nogle af sine barndomserindringer:

Født er jeg på Java i Bogor (tidligere Buitenzorg: uden sorg og fransk: "Sans Soucis") den 22-11 1913. Bogor ligger 200 km syd for Djakarta.

Min far Jean Louis, Francois Philipsen Prahm arbejdede i 1913 som administrator på en Teplantage ved Megamendoeng en lille by 30 km nord for Bogor. Da jeg blev født, var min ældste bror Peter 5 år og Louis 1 år gammel; min yngste bror Theo blev født halvandet år efter mig. Desværre blev hans skib i 2. verdenskrig torpederet ved Nagasaki (Japan) i 1944.

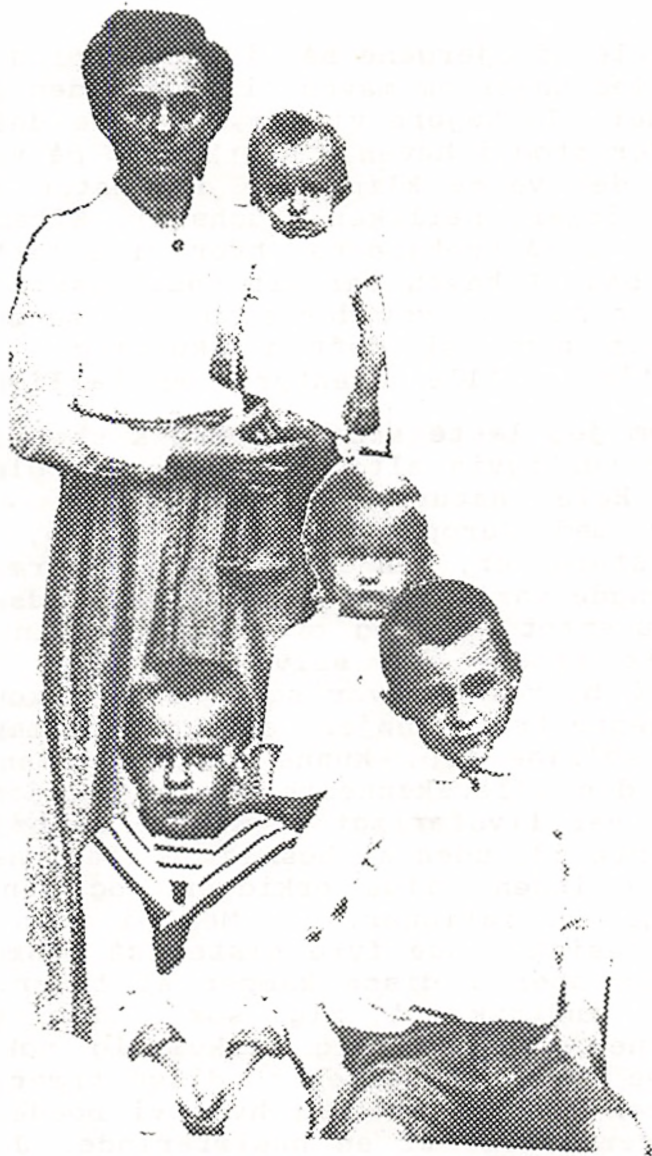
Min far brækkede sit ben, da jeg var 1 år gammel og kunne derefter ikke arbejde mere på teplantager. Derfor flyttede hele familien til Østjava til en lille landsby ved kysten: Probolinggo (150 km syd for Surabaja), hvor min far havde fået arbejde på et handelskontor. Fra perioden på teplantagen kan jeg ikke huske noget som helst. Peter er den eneste af os børn, der har erindringer fra den tid...

Mine første barndomserindringer i Probolinggo begynder først lige før min tredje fødselsdag. Mit højeste ønske fra den dag var at måtte spise ris sammen med vore elskede tjenestefolk, sådan som jeg så tit havde set dem indtage deres måltid i deres afdeling af vort hus. Hidtil havde mor ikke givet tilladelse dertil, men siden da jeg ikke ville have andre fødselsdagsgaver, kunne hun ikke sige: "nej". Og den fødselsdag har jeg aldrig glemt. For første gang i mit treårige liv spiste jeg ris med mine **fingre** med 3 tjenestefolk, som jeg holdt så meget af, siddende i en kreds på gulvet. I stedet for tallerkener blev risen med dejlige små indiske retter præsenteret på et stykke bananblad! Disse blade kan blive 2 m lange og 60 cm brede. Lidt senere i det år vaskede barnepigen, min "babu", mit hår og endte som sædvanlig med duftende blomstervand, hun var særlig stolt over denne behandling, der udtrykte hendes specielle kærlighed. Den dag sprang Peter over en bæk i haven og sagde til Louis: "Det kan du ikke gøre", hvorpå Louis ikke betænkte sig et øjeblik. Og efter et tilløb sprang Louis også over bækken. "Men, Helene kan ikke springe over bækken", sagde de to brødre

og ventede spændt på, hvad der ville ske. Den treårige Helene ville da også vise, hvad hun orkede. Hun tog også et tilløb, men landede midt i bækken..... Den ulykkelige babu havde set denne tragedie fra det fjerne, og udbrød halvt grædende: "Adu adu nonni" (uha min tøs), dette kan jeg heller aldrig glemme. Hun vaskede mit hår en gang til, men uden blomsterduft.

På den tid spurgte jeg min mor, om jeg ikke kunne få en lillesøster. Jeg havde kun 3 brødre, de havde bl.a. ikke langt hår, som jeg kunne børste, men mor troede ikke, der ville komme en pige mere, hvorfor jeg skrev et brev til storken, som jeg bad min babu, om at kaste op på taget med en stige. Da jeg stadig efter nogen tid ikke havde fået en lillesøster, spurgte jeg min babu, om hun var klatret op ad stigen og havde smidt brevet på taget. Da vendte hun sig om mod de andre indfødte og lo, det så jeg tydeligt, men hun sagde til mig "ja". Da mærkede jeg, at det ikke var sandt, og jeg blev meget bedrøvet, og min tillid til min babu var væk efter den tid. Selv et barn på 3 år mærker altså, at man bedre kan sige sandheden, ellers tror man ikke på de andre ting, som denne person siger.

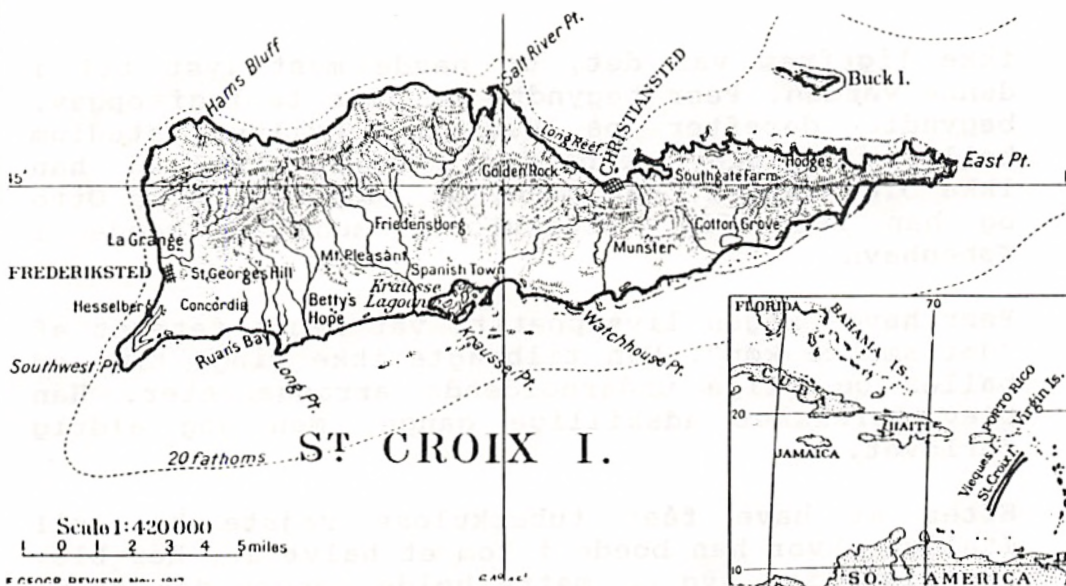
Mine morforældre Thal Larsen havde købt et rummeligt hus i bjergene ca. 1000 m o.h., Soekapoera, (på indonesisk: jeg holder af dette stykke jord) hvor vi børnebørn tilbragte vores ferier med vores forældre. Klimaet var dejligt forfriskende, særlig når det var den varmeste tid ved kysten; en meget yndet afveksling. Huset havde en meget stor veranda af glas, med glasdøre ud til den brede trappe, der førte ned til haven og roserne..... Der var en udstrakt udsigt ud over bjergene og vulkanerne i Østjava. Rejsen derhen var nok besværlig, men intet kunne fraholde os fra dette paradys! Først tog vi derhen i en taxi (ca. 600 m), og så måtte forældrene køre i oksevogne og børnene sidde på små heste. I begyndelsen standsede vi børn engang for at vade i en lille iskold flod, men derefter klatrede hestene hele vejen (ca 400 m) til Soekapoera.

Frederikke med Sønnen Theo på armen samt fra venstre: Louis, Helene og Peter. De 3 sidstnævnte deltog i slægtsstævnet 1991 (se slægtsbogen side 78 - 79)

I de højere dele af bjergene så vi aber springe fra den ene gren med unger om maven til den anden gren. Hvor vi nød det. Jo højere vi kom, jo mere duftede blomsterne, der stod i haven, stærkt ud på vejen. Ved kysten i det varme klima har de næsten ingen duft (Roser, violer, nelliker, fuchsia). Efter ca. 3 timer nåede vi så Soekapoera, hvor vi allerførst tog et koldt bad. I haven var mit yndlingssted ved verandaen foran huset, hvor der stod 20 rosenbuske, som spredte en himmelsk duft i skumringen i de stille aftentimer. Alle eventyr- og kærligheds-

historier, som jeg læste senere, foregik ubevidst i mine tanker naturligvis altid på dette uforglemmelige sted. Hele naturen i Indonesien er i sammenligning med Europa så meget rigere, ikke alene på blomsterarter, men også eksotiske træer og en utrolig mængde variationer af frugter i udseende og smag: så uventet sødt og overraskende fint, at jeg meget tit troede mig selv i paradys. I de dybeste dale i bjergene, hvor solen aldrig kommer, vokser de højeste træer (højere end kokospalmer) og der i deres solrige top, kunne man, når man var heldig finde den allerskønneste blomst på jorden: Orkideen. Det var livsfarligt at klatre så højt og skære den plante ud, uden at beskadige rødderne. Nu findes sikkert ingen vilde orkideer, og man kan købe utallige variationer.... Men i den tid klatrede indonesiske unge fyre næsten så behændigt og hurtigt som aber i disse kæmper af træer. Det gjorde stort indtryk på mig som lille pige. Orkideplanterne vokser nemlig mærkværdig nok som parasitter. De lever af saften af disse træer. Når plantagerne var langt fra byen, hvor vi boede, fik vi privat undervisning af en huslærerinde. Jeg er selv blevet til mit 12. år i Probolinggo, og rejste med en familie til Europa, til faster Helene, som har sørget meget sødt for os 4 børn; der alle blev sendt fra Java i deres 12. år for at få en dansk uddannelse. Afskeden fra Indonesien, fra forældre, bedsteforældre og Theo var svær, men jeg havde lovet mig selv at komme tilbage. Det er først sket, da jeg rejste alene som 23årig efter en sørejse på en måned til mit elskede fødeland.

Breve fra Sct. Croix.

Breve fra Peter Nicolai Holst til sine forældre P.N.Holst og Helene Holst født Tønder Lund, Hjertebjerg præstegård, Elmelunde Møn.

af Berna Møller-Holst

Peder (Peer) Nicolai Holst (C 7f) blev født den 9. december 1830 i Hjertebjerg præstegård på Møn og døde 17. november 1857 på Sct. Croix, som dengang var en af de tre dansk-vestindiske øer. Hans 2 sidste breve gengives her, de er stillet til rådighed af Erik Nielsen (C 116c).

Peers livsforløb er ikke langt, dog kender vi lidt til ham, idet vi kan finde brudstykker om hans liv i breve, eringdringsbøger m.m.

Han begyndte sin skolegang i Vordingborg, hvor han gik i skole sammen med sin yngre bror Otto. Da de var færdige med skolegangen, tog de begge til København for at studere. Indtrykket er, at det

ikke ligefrem var det, de havde mest lyst til i denne verden. Peer begyndte at læse teologi opgav, begyndte derefter på medicin, hvilket studium heller ikke blev gennemført. Grunden til at han ikke blev færdig, kan være, at både hans bror Otto og han selv fik tuberkulose, mens de boede i København.

Peer havde megen livsappetit, var meget feteret af "det smukke køn". Han tilbragte ikke ringe tid med baller og slige underholdende arrangementer. Han blev forelsket adskillige gange, men dog aldrig forlovet.

Efter at have fået tuberkulose rejste han til Italien, hvor han boede i Rom et halvt år, her blev han alvorligt syg og måtte holde sengen den halve tid. Han rejste da til en lille by i Sydfrankrig ved navn Hyères nær Marseille, men det kneb med økonomien, hvorfor han vendte næsen hjem i 1856.

Hans bror Christen C 5d, som var emigreret til Savannah, var hjemme på besøg. Da han rejste tilbage til Amerika rejste Peer med, for at tage ophold på Sct. Croix, hvor han som tidligere nævnt døde i 1857.

St. Croix.

Onsdagen d. 18de Oktober 1857.

Kjæreste Forældre.

Jeg er ikke sikker på, at dette brev vil komme tidsnok til Paquetten på St. Thomas, og jeg vil derfor opsætte det meget, jeg havde at skrive om til næste Gang, men kun sende dette for at I ikke skulde troe mig syg eller død.- Jeg boer på Landet hos Kammerråd Sprathall, en halv Mil fra Frederikssted; på Mandag tænker jeg at gaae til Bassinet igjen. Det bliver mig for kjedeligt paa

PEER HOLST.

Efter tegning af
Simont, Hyères, 1855-56.

Landet, skjøndt det er rare Folk - uden Børn. Den gule Feber er lidt slem - saaledes døde forleden nr. 2 af de kgl. Fuldmægtige cand. Moltke, den eneste jeg kjendte hjemmefra af de Udkomne.

I veed ikke, hvor det glædede mig, at Hilmar (C 9h) fik den Plads i Sverrig, og hvor jeg vilde have taget mig det nær, hvis han var gået til America. Hvis han var kommet herud, havde jeg sendt ham hjem med første Lejlighed, om jeg skulde have tiggat Pengene dertil.

Hvor det glædede mig at tænke paa min sunde og raske Familie, især paa Eder mine dyrebare Forældre.-

Jeg har nogen Feber hver Formiddag og føler mig træt og mat, naar jeg ikke har Feberen. Bliv nu ikke vred over denne Lap.- Igaar gik brevene til

Christiansted, for derfra at gaae til St. Thomas uden at Kammerråd Rahr, hvem jeg havde bedet om at forhøre sig i Byen, havde underrettet mig derom før idag.- Nu vil det komme an paa, om nogen Skonnert gaaer fra Frederikssted idag eller imorgen.

Lev nu vel, dyrebare elskede Forældre, hils Nanna(C 11j) og Helene(C 13 l) fra deres Broder

Peer.

St. Croix.

Baisinet d. 11te november 1857.

Moder, vil Du have Brev fra mig igjen? Med sidste Paquet skrev jeg kun et Par Ord, og Gud veed, om de naae Danmark før dette.- Jeg ved det madre mia - at jeg er bleven en slet Correspondent herude, men jeg troer at du vilde undskylde mig, hvis du havde kunnet læse i mit Hjerte, naar jeg lod Postdagen glide over uden at skrive eller dog uden at skrive om mig selv.

Lad os nu lade Fortiden hvile. - Hvad den nuværende angaaer, da befinder jeg mig igjen siden først i forrige Uge i Bassinet, og lever paa min gamle Viis, alene i mit Huus, lige overfor Casernen.- Der er bleven tomt paa den anden side Gaden. Henved 40 Soldater af en Besætning paa 120 Mand har den gule Feber revet bort; det er hver 3die Mand. Af Resten er meer end Halvdelen flyttet andre Steder hen. -- Ogsaa i Byen er Feberen slem og her, hvor vi alle kjende hinanden, og hvad mere er, alle omgaaes og sees saa at sige daglig, mærker man Dødsfaldene, som om de angik En selv. I dette Øjeblik ligger en 18aarig pige, Agnes Knudsen, Datter af Doctor Knudsen og kjæmper med Døden. Hun blev for knap 14 Dage siden forlovet med en god Ven af mig, en Lieutenant Arctander. Forleden blev hun syg, og nu dør hun.

Det er ikke værd at dvæle ved Feberens Bedrifter -

Paa St. Thomas er der ganske sundt og ligesaa i Frederikssted. Paa Landet dør en enkelt Forvalter hist og her.

Har du hørt det Moder, at Flora Starup har hævet sin Forlovelse og er paa Vejen herud? Saa skal vi to maaske sees engang endnu. Da jeg forlod Danmark i 1854, grød hun, fordi jeg saa saa daarlig ud og saa, fordi jeg rejste bort, tænker jeg. Siden den

Tid er hun bleven brystsvag, og skal have tabt sig meget. Mine blege Kinder, skarpe Træk og et Par enorme Bakkenbarter have ogsaa i den grad forandret mig, at jeg tænker, at vi uden Fare for vore gjensidige Hjerterø kunne mødes. Ja, ja, hun var en god Sjæl, men hvad vilde hun med den Kjæreste? Det har givet mig megen Agtelse for hende, at hun har hævet Forlovelsen.- Fru Bahneberg er som naturligt, ikke meget glad over denne Begivenhedm saa meget mere som hun paa en Gang fik Underretning om Forlovelsens Hævelse og om, at Flora allerede var paa Veien ud. Hun troede, at de holdt saa meget af hinanden, og havde ikke Anelse om, at der var noget i Veien; dertil er hun Angst for, at Flora skal komme ud, medens her endnu er Sygdom.

Fru Rothe (Clara Falbe) har inviteret mig til at komme ud og ligge paa Landet hos dem paa Belvedere. Maaskee gaaer jeg paa næste Mandag. Naar man blot ikke var saa langt fra Byen, saa kunne man have det deiligt paa Plantagerne. Rothes er særdeles elskværdige Folk som Vært og Værtinde, og nu begynder Sukkerkogningen, som jo skal være saa godt for Brystet. Vi vente hver Dag "Ørnen", "The man of war" ud. - Naar den kommer gjør den rimeligvis en Tour til andre Øer, f. eks. Cuba eller Kysten af Sydamerika. Kan jeg faae Lov, gaar jeg med, deels for at see mig om, deels for at gjøre en Søreise her i det varme Clima. Man gaaer ved saadan en Leilighed gratis med som Passager mod at betale de samme Messepenge som Officererne, som jeg troer er 30 Rdl. om Maaneden, saa det er en helt Finansspekulation at gaae med. Herude koster min Mad mig ogsaa 30 Rdl. dansk, saa Du ser, at det er dyrt at leve her. Vadsk er for mig 8 Rdl. om

Maanednen.

Apropos vadsk, saa har jeg nedlagt de 12 Skjorter. Nu behøver jeg dem imidlertid ikke og kan slaae mig igennem med de 12, jeg haver hjemmefra. Jeg sender derfor de nye hjem igjen. Maaskee Hilmar har Brug for dem eller en Anden. De lade til at være meget gode. Jeg har slet ikke havt dem paa, men har ladet dem alle vadske, for at de ikke skulle faa Pletter af at ligge så længe.

Agnes Knudsen er nu død og begravet Kl. 5 i Eftermiddag. Justitsraad Birck kommer ikke herud før næste Sommer. Han tilbringer Vinteren i Italien. Det gjør mig ondt at høre, at Christian West kommer herud. For gammelt Bekendtskabs skyld kunne jeg ønske, at han havde været saa fornuftig at spørge mig eller en Anden tilraads, inden han besluttede sig til et saadant Skridt. Først er han saa uskikket som Nogen kan være til at taale Climaet. Kommer han herud medens Den gule Feber endnu er her, saa ser han efter al Sandsynlighed aldrig Danmark mere. Men selv om han kan taale Climaet er det en misserabel Stilling, han kommer i - Der er ganske sikkert ikke nogen saa haard Stilling hjemme i Danmark, som et ungt Menneske kan befinde sig i, som en Underforvalters Stilling her, og saa er de aldeles udelukkede fra al Selskabelighed, tildeels af den simple Grund, at de aldrig faaer Lov til at gaae ud; dertil kommer at ikke alene Ejeren, men ogsaa Forvalteren kan jage dem bort, hvad Dag han vil. Lønnen 300 Daler dansk, slaaer netop til til Klæder o.s.v. Hvad nu specielt Christian angaaer, da er et Menneske med hans Temperament vis paa inden 8 Dage at være jaget af Tjenesten af Arnesen, som er bekjendt som den ubehageligste Mand at tjene under, som kan tænkes. Han chikanerer sine Forvaltere på alle Maader og undlader at betale dem deres Løn. Af den Grund er alle hans gamle Forvaltere gaaet fra ham, og han er i Trang for nye unge Mennesker. Bliver Christians Reise over udsat, saa sig ham fra mig, at han hellere skal gjøre alt andet end komme herud. Under disse Forhold er jeg naturligvis dobbelt glad

over, at Hilmar fik en Plads som Forvalter, saa han ikke kom i Fristelse til at gaae herud. jeg antager dog forresten at baade han og Fader havde været fornuftige nok til ikke at gjøre det paa et løst Avertissement uden at forhøre nøiere hos Folk, som kjender Forholdene herude, - og saa paatage sig Forpligtelse til at blive her i 2 aar, det er jo uhørte Conditioner.

Af Soldaterne, som kommer herud, komme ikke 10 af hundrede hjem igjen. Resten lægger sine Been herude.

Jeg havde sidste Gang Brev fra den lille Paludan, som fortalte mig om Forlovelser og Giftermaal fra Kjøbenhavn, men de fleste Personer var mig ukjendte, og alle Damerne yngre end mine samtidige. Saa hurtig bliver man gammel.

Naar jeg skrev tidligere om B. Faldersen, at han havde betroet mig, at han nærer en uudslukkelig Lidenskab for en Dame i Kjøbenhavn, hvilken Lidenskab nu har varet i 6 aar uden, at han kan faae Mod til at rykke ud med Sproget til hende. Hendes Navn vil jeg ikke nævne, og Du kjender det heller ikke, men hun er en meget flink og stilfærdig Pige og dertil rig. Hun er en af mine mange Ungdomsinclinationer. Jeg raadede ham til at forsøge sin Lykke, men jeg tror det ikke urimelig, at han faaer en Kurv. -- Jeg hørte forleden Aften en ung nylig udkommet Dame syngte en Sang om Benny Faldersen, digtet og sat i Musik af nogle unge Damer i Kjøbenhavn. Det var en ironisk Kjærlighedserklæring til ham fra en ung Pige, Stakkels Fyr, han blev syndig mishandlet i den Sang og havde Sangerinden ikke været saa smuk eller rettere sagt sød, saa var jeg ganske vist bleven vred paa min Vens Vegne. Nu nøiedes jeg med at fortælle, hvad han er for en elskværdig Fyr, og at han er en af mine bedste Venner - det skaffede ham Respekt hos den quindelige Ungdom. - De Pokkers Kjøbenhavnerinder, de er nu altid saa vittige. Jeg har saamænd selv for 4 Aar siden figureret i en Samling Caricaturer med Vers til, eller Vers med Caricaturer til, jeg veed ikke, hvad der var

Hovedsagen, begge dele forfattede af Louise Phister, Skuespillerens Datter.

Det var jo sørgeligt med den lille Niece, som gik sin Vej igjen. For Louises (C 2a) Skyld gjør det mig ondt, men jeg havde endnu hørt saa lidt om hende, at min Interesse for den lille Nygbyggerinde endnu ikke var bleven vakt til nogen høi Grad. De kan jo ogsaa faa mange Døtre endnu. Men Du har Ret Moder - det var den første af den unge Slægt, som gik bort. Hun maatte helst have blevet, den lille. Fru Rafn (C 2a), mon der nogen Sted i Verden tænkes meget paa hende, stakkels Kone, hun var dog en god Sjæl, men hidsig. Hvordan mon det gaar Herholdt, han var jo Hypokonder, blev der sagt.

Christianssted paa St. Croix

Vil Du vide, hvordan jeg lever til daglig? Jeg lever i et Huus, som ligger lidt højt vis á vis Casernen. Jeg har en stor Sal og to Værelser, alt meubleret. Det ene Værelse er mit Sovekammer, det andet bruger jeg ikke. Fra Salen træder jeg lige ud i en Have, som jeg har Lov til at gaae i og see paa. Jeg ligger i en Seng, som jeg akkurat ligegodt kan ligge paa langs og paa tværs i, saa stor er den, naturligvis med et Musquitonet. Jeg staar op om Morgenen, naar jeg ikke rider, ca. Kl. 7 á 7,30; naar jeg derimod rider ud (Miss Sarah Kentzik laaner mig sin Ridehest, naar jeg vil have den) Kl. 6.

Om Morgenen drikker jeg The med Rosk (Tvebakker). Indtil Kl. 10 ligger jeg paa min Sofa i Negligé og læser eller glemmer at læse. Kl. 10 kommer min Kok og spørger, hvad jeg vil have til Frokost og sætter mig i en pinlig Forlegenhed, da jeg især paa den Tid af Dagen har en afgjort Modbydelighed for alt spiseligt og dog føler en Slags Sult og deuden maa spise noget for ikke at gaae midt over. Jeg faaer da enten Thee igjen og Brød og noget uspiseligt Smør eller Sago eller Salep, eller jeg lader hende koge en Vandgrød, men hvad er Vandgrød uden Fløde og Tykmælk?-- Kl. 11 begynder jeg at faae lidt Feber, som holder ud til 2 á 3. Undertiden ligger jeg hjemme i den Tid paa min desværre urimelig haard Sopha og forsøger forgæves at falde i Søvn; for det meste gaaer jeg ud og lyksaliggjør en eller anden Familie ved min Nærværelse. Naar jeg gaaer ud, føler jeg i Reglen langt mindre Feberen, men er dog tung og døsigt i Hovedet. De respektive Familier giver mig saa noget Lunch, som meget ofte bliver det samme, jeg nød til Frokost. Efter at jeg tilstrækkeligt har glædet Folk ved min Elskværdighed, gaaer jeg hjem og lægger mig igjen paa den haarde Sopha og læser eller skriver eller drømmer, eller jeg gaaer op og ned af mit Galleri (alle Huuse her have Gallerier) paa det samme Brædt fra den ene Enden til den anden, som et vildt Dyr i sit Buur, Vildskaben undtagen, da jeg er meget tam, og saa bliver Klokken halv fem, da vi spise til

Middag, Bekjendte og jeg, som holde Middag sammen og derved have det en deel billigere end vi ellers vilde kunne. Enten er Spisetiden herude 5,30 eller 6.-- Efter Middag drikker vi og passiarer. De andre drikke Caffé og ryger Cigarer, og jeg seer paa det, og lidt efter lidt bliver klokken 17,30, da Aftenvisitterne begynde. Saa gaaer jeg enten ud, hvad der er meget sjældent, især i den senere Tid, eller jeg venter til Kl. 8 og gaaer saa i min Seng. I den er jeg bedst. Jeg sover i Reglen 10 Timer med en enkelt Opvaagning.-----I denne tid er der meget dødt og trykket her i Byen. Kenthes og Knudsens, de to Huuse, hvor jeg kom meest, ere i dyb Sorg. Jeg maa derfor igjen paa Landet og tænker at tage ud til Rothes paa Mandag eller Tirsdag.

Hvoraf bliver Nanna saa mager? Hun havde dog en jævn god Appetit, da jeg saa hende sidst. Nu Moder, Du kan ikke skrive for meget om mine Søstre og deres Elskværdighed. Lauras(C 10i) Daguerrretypi gjør megen Lykke herude hos dem, som besøger mig. Jeg bilder undertiden Folk ind, at det er min Kjæreste, men i Reglen kan de see Familieligheden. Har jeg fortalt før, at jeg venter 8 Fotografier ud af mine kjøbenhavnske Venner med første skib? et

helt Billedgalleri. - Det er en stor Skam, at jeg er saa daarligt forsynet med min Families Billeder, men jeg husker dog Ansigterne uden Portrætter. Hvor det glæder mig at høre, at baade Du og Fader er raske. Gud give det maae blive saa i mange Aar. Hils Fader inderligt fra mig. Sig ham i anledning af, at han taler om, at jeg burde have sikret mig franske Informationer, at her er paa hele Øen 2 Børn, som faae Informationer i Fransk tilligemed alle andre Skolevidenskaber; det er Emmy Bahneberg og Clara Rothe, og med dem læser Captain Møller og læste med dem førend jeg kom herud. Ellers bliver alle Børn sendt hjem, naar de skal lære noget. Jeg gaaer, fordi jeg læste med Birck, for at kunne udmærket Fransk, og jeg har ofte ladet folk forstaae, at jeg gjerne vil informere.

Ja, Moder Papiret er fuldt, og jeg har ikke fortalt Dig meget, saa har jeg dog snakket med dig en Stund, og den Tid er vel anvendt.

Hils Nanna og Helene fra mig og hold af mig.

Din
Peer

d. 12te. Lieutenant Arctander, som var forlovet med den igaar begravede Agnes Knudsen, ligger idag med stærk Feber.

Vil du sende indlagte Brev til Pastor Brandt.

Peer Holst døde 17. november 1857 af "Den gule Feber".

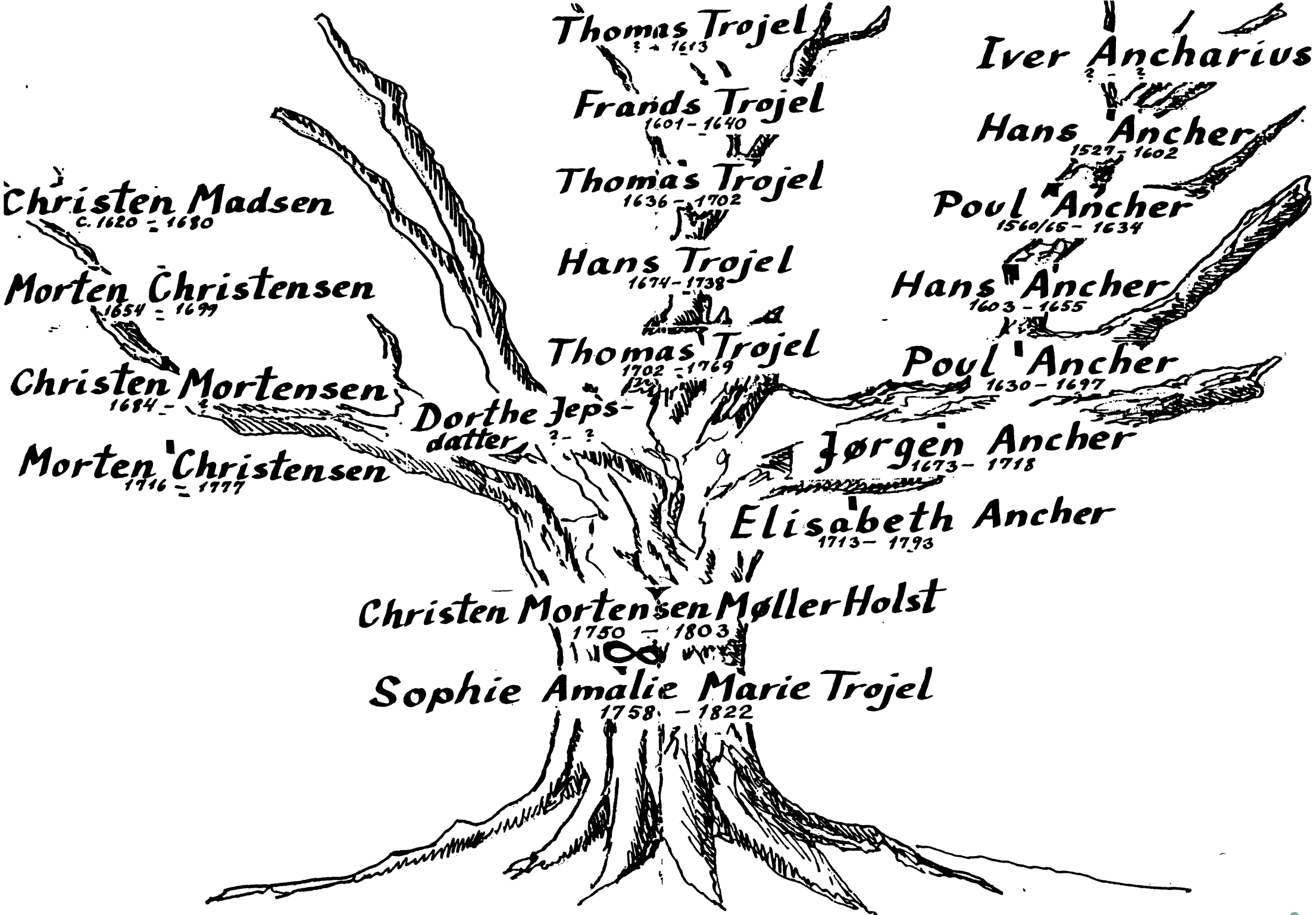
Vore fælles forfædre.

af Jørgen Møller-Holst

Gunnar Kjær Mortensen har på midtersiderne tegnet et slægtstræ med vore fælles forfædre. Træets grene rækker ikke alle lige langt tilbage, men det er dog et anseeligt træ af stor ælde. en enkelt gren strækker sig helt tilbage til lidt før reformationen 1536.

Blandt vore forfædre findes både borgere, bønder og præster, især de sidste er rigt repræsenteret. Om nogle af dem ved vi ikke så meget, om andre noget mere. Ved vore talrige arkivbesøg er det dog lykkedes at få samlet en del spændende oplysninger om mange af slægtsmedlemmerne.

Vi vil nu prøve så godt vi kan at fortælle om nogle af forfædrenes skæbner. Vi har tænkt os i dette og hvert af de kommende årshefter at berette om en enkelt person eller en families livsforløb.

Thomas Trojel
1613

Iver Ancharius

Frands Trojel
1601 - 1640

Hans Ancher
1527 - 1602

Christen Madsen
c. 1620 - 1680

Thomas Trojel
1636 - 1702

Poul Ancher
1560/65 - 1634

Morten Christensen
1654 - 1699

Hans Trojel
1674 - 1738

Hans Ancher
1603 - 1655

Christen Mortensen
1684 -

Thomas Trojel
1702 - 1769

Poul Ancher
1630 - 1697

Morten Christensen
1716 - 1777

Dorthe Jeps-
datter 2 - 2

Jørgen Ancher
1673 - 1718

Elisabeth Ancher
1713 - 1793

Christen Mortensen Møller Holst
1750 - 1803

Sophie Amalie Marie Trojel
1758 - 1822

En af dem, der taler stærkest til fantasien, er præsten og frihedshelten fra Bornholm, Poul Ancher, et af de få slægtsmedlemmer, der omtales i samtlige danmarkshistorier.

Selvom der er skrevet meget om Poul Ancher har vi også været i stand til at finde nye oplysninger om ham, ligeledes kan vi bevise, hvem hans far var, og derigennem få klarhed over slægtsforløbet helt tilbage til 1500-tallets begyndelse. På arkivet i Lund fandt vi det endelige bevis på sammenhængen i slægtsforløbet. Det var på grund af en arveafgift efter Poul Anchers mor i Östra Hoby, idet der skulle betale skat i Sverige inden pengene kunne føres til Danmark.

Vi besøgte også Poul Anchers fødested Östra Hoby, der ligger mellem Ystad og Simrishamn. Præstegården, hvor han og hans 8 søskende blev født, er forlængst væk, men den kønne kirke findes

Det indre af Östra Hoby kirke i Skåne.

endnu fyldt med inventar fra den danske tid. I den 1100-tals døbefont har faderen døbt Poul og hans søskende, prædikestolen er skænket af Christian d.IV's dronning Anna. Faderens gravsten ved alteret har et ligegyldigt menighedsråd dækket til med fliser. En gammel gråskægget graver viste os begejstret de mange danske minder, så vi følte at mange skåninger følte meget for deres tidligere tilknytning til Danmark.

I Östra Hoby tilbragte Poul Ancher sin barndom indtil han kom til Vor Frue Skole i København, hvor han blev student og i 1654 fik han sin teologiske embedseksamen på Københavns Universitet. Det var ikke svært hurtigt at få et embede, thi under det store pestår på Bornholm i 1654, som hærgede frygteligt overalt, døde ikke mindre end 6 af øens 15 præster af byldepest.

I Hasle og Rutsker sogn, som Poul Ancher kom til var præsten også død i peståret og havde efterladt en ung datter Karen Sode. Tredje pinsedag 1655 blev den 25-årige Poul trolovet med den 16-årige Karen.

De fik 6 børn, og alle børnene overlevede den store børnedødelighed, der var dengang, og kom godt i vej.

Den sidste af børnene var Jørgen Ancher, der blev født 1673, og som er det næste led i vor slægtsrække.

Knap tre år levede det unge præstepar en normal fredelig tilværelse, men i 1658 fik bornholmerne besked på, at nu tilhørte de Sverige. Ved den forsmædelige Roskildefred havde Danmark afstået alle sine gamle landsdele øst for Øresund til svenskerne, hvilket også gjaldt Bornholm.

Poul Ancher kom straks i konflikt med de svenske myndigheder, da han nøjedes med at bede for "Landets rette Konge" i kirken. Der kom en svensk

landshøvding til Bornholm, han hed Johan Printzenskjöld, med ham kom ca. 120 Soldater samt kanoner. De besatte Hammershus fæstning og skulle derfra styre Bornholm.

Svenskekongen Karl Gustav d. X fortrød, at han ikke havde taget hele Danmark, hvorfor han brød freden i august samme år. Med lynets hast besatte han hele Danmark, kun København, hvor Frederik d. III "ville dø i sin Rede", forsvarede sig.

Det blev hårde tider for bornholmerne, Svenskekongen krævede penge og forlangte soldater til sin hær. landshøvding Printzenskjöld prøvede forgæves at lempe forholdene, men ingenting nyttede. Pengene skulle ind, og mere end 400 unge bornholmere blev brutalt fjernet fra deres hjem og sendt væk. De blev sendt på usselt fæstningsarbejde i Tyskland og Riga, Letland. Så godt som ingen af dem hørte man mere til. Der var harme og fortvivlelse overalt, det var mere end man kunne tage.

Fra det besatte København kom der bud, fra den danske konge, som bad sine gode bornholmere om at gøre oprør og smide svenskerne ud. Harmen mod svenskerne og kongens brev fængede, så der blev i dybeste stilhed dannet grupper af modstandsmænd i Rønne og i Hasle, som blev samlingspunkt for gruppen omkring Poul Ancher.

Ved deres dybe tavshed undgik de opdagelse, for der var både forrædere og lunkne blandt bornholmerne. Prisen for en opdagelse var dødsstraf. Tiden var brutal, danske patrioter, der forsøgte at gøre oprør i Malmø eller tilbageerobre Kronborg, blev omgående henrettet af Svenskerne.

Ingen kender idag noget til vor modstandsgruppes egentlige planer. Det var en halsløs opgave at tage fæstningen Hammershus, der var besat af velbevåbnede soldater samt med kanoner på voldene.

Blandt de adskillige brave mænd fik to den største betydning for oprøret. Den ene var Jens Koføed, der var en erfaren soldat, men hidsig og stridbar, den anden præsten Poul Ancher, en mere besindig mand, af mange anset for oprørets strateg.

På Hammershus fæstning må Printzenskjöld dog have anet uråd, for den 8. december 1658 red han med kun 5 mand til Rønne for at få sendt et skib af sted efter flere soldater til sin fæstning. Dermed begyndte de to mest dramatiske dage i Bornholms historie.

Som Illustreret Tidendes tegner opfattede mordet på Printzensköld i Rønnes Store-

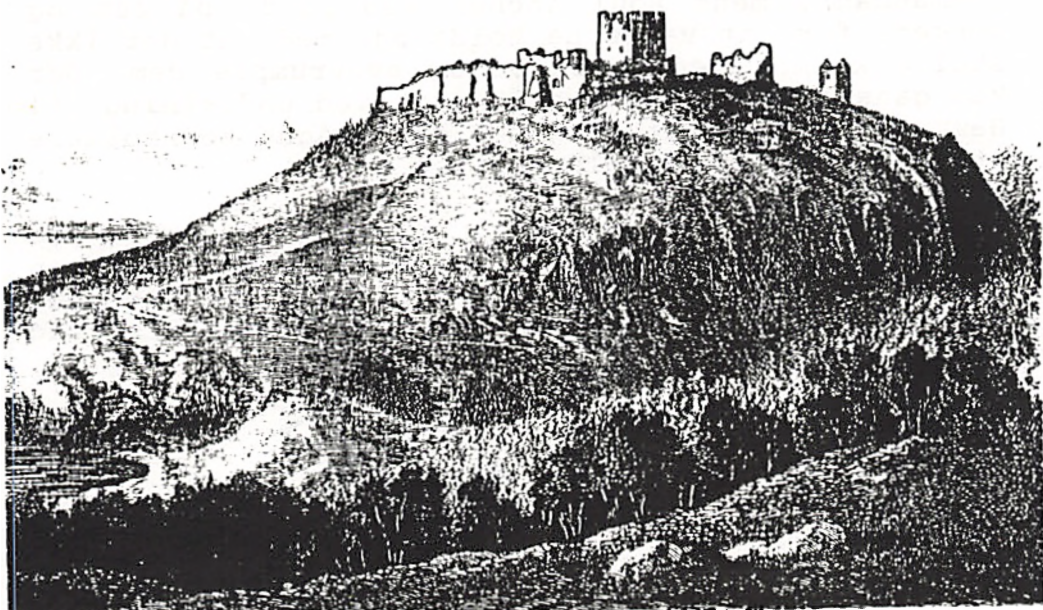
gade. Heller ikke hunden slap med livet – siger legenden.

Poul Ancher havde set ham ride gennem Hasle. Nu øjnede danskerne en chance. Han fik fat på Jens Kofoed. De kørte i slæde i al hast til en anden sammensvoren, præsten i Nyker, og fortalte ham, at nu gik det løs. Poul Ancher tog tilbage til Rutsker præstegård, der lå så højt, at han kunne våge over, at ingen kom ud fra eller ind til svenskerne på Hammershus. Jens Kofoed red i fuld fart til Rønne, flere sluttede sig til ham undervejs. Inde i borgmesterens hus i Rønne fandt de ophidsede danskere Johan Printzenskjöld. Borgmesteren hindrede med nød og næppe, at han blev dræbt inde i stuen, men udenfor gik det galt. Een af de ophidsede oprøre skød Printzenskjöld ned.

Jens Kofoed og nogle medsammensvorne red skyndsomt tilbage til Poul Ancher, der blev rystet over, at de ikke kom tilbage med en levende Printzenskjöld, som ville have været et værdifuldt gidsel for dem. Nu var der ingen vej tilbage, nu måtte det briste eller bære. Der blev sendt bud efter alle våbenføre. I de nærmeste pålidelige sogne blev der ringet med kirkeklokker, hvorefter præsterne samlede bønderne. Poul Anchers bønder blev tilkaldt ved bud fra mand til mand, at ikke svenskerne på Hammershus skulle høre noget og ane uråd. Jens Kofoed lagde sig på vagt med sit mandskab tæt ved fæstningen skjult bag en bakke.

Næste morgen den 9. december, en grå vintermorgen, så de undrende svenske soldater fra deres volde, at en veritabel hær langsomt nærmede sig fra flere sider. Blandt soldaterne stod Printzenskjölds unge kone Anna Haard. Midt i en gruppe danske så hun til sin rædsel sin mand, som krigsfange. At det var en krigslist anede hun intet om. Hendes mand lå på det tidspunkt død i borgmesterens stue i Rønne. En af de sammensvorne havde taget hans tøj på og holdt sig på så lang afstand af Hammershus, at svenskerne ikke kunne genkende ham.

Hvad mon bornholmerne har tænkt mens de nærmede sig

Hammershus iflg. Illustreret Tidende.

fæstningen, der var jo både kanoner og velbevæbnede soldater. Hvornår ville de begynde at skyde?

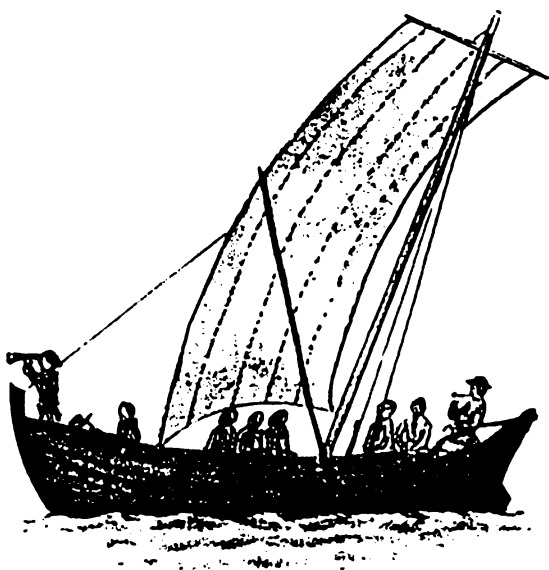
Svenskerne så en bornholmer komme hen til fæstningens port med et brev, som kommandanten læste. Budskabet var kort og klart: "Svenskerne må overgive sig, eller Printzenskjöld bliver dræbt".

Den svenske kommandant har vel vist brevet til Anna Haard, hun har sikkert bedt for sin mands liv, måske har kommandanten set ud på den truende menneskemasse og mistet modet. Han bestemte sig til at forhandle. Det hele endte med, at svenskerne kom ud og overgiver sig.

Krigslisten virkede, hvilket har sparet mange menneskeliv og måske havde Bornholm ellers i dag været en svensk ø. Bornholmerne stormede ind i den tomme borg for at plyndre, hvad der fandtes af svenskernes ejendele og fejre sejren i vinkælderen.

Soldaten Jens Kofoed blev på Hammershus som kommandant, mens Poul Ancher red rundt på øen og sørgede for, at vagterne holdt øje med, at der ikke skulle komme svenske skibe og overrumple dem. Der kom ganske rigtig et svensk skib med undsætning til Hammershus, men det lykkedes de årvågne bornholmere at tage de svenske soldater til fange.

Kampen mod svenskerne var nu slut og alt endte med en dansk sejr. Nu var der kun tilbage at sende en båd til det belejrede København. Den 21. December 1658 så københavnerne fra deres volde en lille båd

frit

En lille bornholmsk ege, reproduceret efter en originaltegning fra 1737, her fra J. Klindt-Jensen: »Barokken i Ronne Fæstning«.

lægge til i havnen, den var smuttet igennem de svenske linier. Der var en halv snes mand i båden og de fortalte, at de kom fra Bornholm, at øen nu igen var dansk og alle svenskerne var deres fanger. Budskabet vakte vild jubel i den belejrede by.

Nogle dage senere kom det højtidelige højdepunkt for de 10 bornholmere, da de, med borgmester Peder Olsen fra Hasle i spidsen, kom op på Københavns Slot og overrakte deres konge Frederik d. III dokumentet på det genvundne land. Kongen modtog også en liste over hovedmændene for befrielsen. Listen findes bevaret på Rigsarkivet. Øverst på den står:

"Hr Poul Ancher, Sognepræst til Ruts og Hasle Sogne haver Værit baade i Raad og Daad til al denne hans Kongelige Majestats Tjeneste med Togt, Vagt, Rejsning og i endnu flittigt besøger Land Vagterne".

↑

1: Sognepræst Poul Ancher Sognepræst til Ruts og Hasle Sogne
 alle Bønder og Bønder. Vint. Land. Skat og skat
 til al denne Land Rønne Skat: herunder med
 Rønne, Vagt, Skatte, og andre Gælder; og alle
 Land Vagterne;

Hasle.

2: Sognepræst Peder Olsen
 3: Vint. Skatte og Skatte
 4: Sognepræst Peder Olsen
 5: Sognepræst Peder Olsen
 6: Sognepræst Peder Olsen
 7: Sognepræst Peder Olsen
 8: Sognepræst Peder Olsen
 9: Sognepræst Peder Olsen

Derefter kommer navnene på de andre hovedmænd, men uden tilføjelser:

Borgmester Peder Olsen, som højtideligt havde overbragt Kongen den omtalte liste, trak derefter nogen af de høje herrer til side og hviskede dem i øret, at han var "den egentlige hovedmand". Han var den første der stillede sig i køen for at få del i æren, senere stillede Jens Kofoed sig op i samme kø. Fra Poul Ancher hørte man intet i denne sammenhæng. Den nådige konge delte belønninger ud til alle hovedmændene.

Borgmester Peder Olsen blev landsdommer. Den dristige soldat Jens Kofoed blev herredskaptajn og fik en større gård på Bornholm nemlig "Maglegaard". Poul Ancher forbedrede sin ret ringe præsteløn ved at få nogle kirkelig indtægter fra Akirke sogns bøndergårde. Det var ikke det helt store sus, men har vel pyntet på den daglige tilværelse.

Poul Ancher levede 38 år endnu, men trods ære og anseelse overalt på Bornholm og vel også i andre kredse i Danmark, forlod han ikke sit ret beskedne embede i Hasle. Bønderne og almuen havde vist ham den tillid at rykke ud, da det gjaldt trods al fare. Vi tror, han har følt sig stærkt knyttet til sit sogn. Når man læser de gamle beretninger fra disse tider, mærker man, at der tit har været et stærkt fortrolighedsforhold mellem præst og sognefolk. "Vor Far", som de dengang kaldte præsten, ham tyede de tit og ofte til med såvel små som store problemer.

Beretningen om opstanden på Bornholm er sammensat af de talrige historiske kilder, der strækker sig lige fra Holbergs- til Palle Laurings tid.

Om Poul Anchers senere år er der mangt og meget at berette, men det må vente til en anden gang.

generalforsamling 1991.

31.08.91, under middagen i forbindelse med slægtsmøde 1991 i Dageløkke på Langeland, afholdtes generalforsamling.

1. Den valgte dirigent, B 37 Nils E. Alling Møller, konstaterede, at generalforsamlingen var lovlig indkaldt, jfr. vedtægternes § 5.
2. Bestyrelsens beretning og
3. Regnskab

aflagedes begge af E 81b Gunnar Kjær Mortensen og blev godkendt.

Beretning:

I beretningen blev der kort redegjort for aktiviteterne siden første slægtsstævne. I efteråret 1990 blev det første slægtshefte udsendt dels til medlemmer, men også til slægtning, som kunne formodes at være interesseret i at blive medlem. For fremtiden vil kun medlemmer af slægtsforeningen modtage slægtsheftet. Det er glædeligt at konstatere, at mange har sendt kopier af billeder og breve til slægtsarkivet, som nu er under opbygning. Det var også en positiv overraskelse, at mange nye ansigter er dukket op til dette slægtsstævne, - det lover godt for fremtiden.

Med hensyn til regnskabet, som er gengivet andetsteds i bladet, ser det ved første øjekast vældig positivt ud, - men dette skyldes at velvillige sjæle har klaret trykningen af slægtsheftet uden udgift for foreningen, men dette kan ikke påregnes fremover. Det ville også være ønskeligt, om der blev midler til udgivelser i bogform af de mest spændende breve/beretninger fra slægten.

4. På forslag fra bestyrelsen fastsattes kontingen-
tet til kr. 60,-/familie og Kr. 50,-/enlig.
5. Til ny bestyrelse valgtes nedennævnte, som sene-
re på aftenen konstituerede sig sig således:

Redaktør: E 81b Gunnar Kjær Mortensen
Kasserer: E 38 Berna Møller-Holst
Næstformand: C 116c Erik Nielsen
Formand: B 37 Kirsten Wøldike Møller
Sekretær: B 39b Bodil Wøldike Sletved

(Rækkefølgen angiver antallet af opnåede
stemmer).

6. der valgtes to suppleanter for Bestyrelsen:

E 80a Carl Møller-Holst
E 119a Merete Hemmingsen

7. til revisor genvalgtes:

B 41d Johannes Wøldike Gade

til revisorsuppleant valgtes:

E 82a Michael Bjørn Hansen

8. Under eventuelt introduceredes et spørgeskema
vedrørende et eventuelt nyt slægtsmøde. En senere
gennemgang af skemaerne viste en klar stemning
for efteråret 1993, og Langeland var stadig den
foretrukne lokalitet. Spørgeskemaet efterlyste også
frivillige arrangører af kommende stævner. Kun 2
meldte sig: E 81b Vibeke Møller-Holst, Tranekær og
B 63c Ruth Wøldike Madsen.
Børnene lancerede et alternativt forslag og stemte
i stort antal for "Lalandia" i år 2001.

N.E.A. Møller
Dirigent

EN SKÆBNE I RIGA, LETLAND.

af Gunnar Kjær Mortensen.

I lyset af dette års begivenheder i Østlandene, og specielt de tre baltiske landes genvundne selvstændighed, kunne det være aktuelt at omtale et familiemedlems skæbne i Letland.

Det drejer sig om Knud Møller-Holst (E 24f). Han blev født 21/12 1885 i Århus. Efter endt skolegang i 1903 rejste han til England, men efter 3 år rejste han til Rusland, hvor han virkede som forretningsmand. I løbet af få år blev han selvstændig og slog sig ned i Sankt Petersborg. Da der udbrød revolution i Rusland i begyndelsen af 1917, var det ikke mere muligt at drive privat virksomhed, og han opnåede derpå udnævnelsen til dansk konsul. Han flyttede derpå til Irkutsk i sibirien og arbejdede en tid sammen med sin broder Jens Sophus (Fut) med at varetage de østrig-ungarske krigsfangers rettigheder i henhold til Geneve-konventionen. Han flyttede derpå til Vladivostok ved Stillehavskysten, hvor han traf sin senere kone, Hertha Langelütje, som var datter af indehaveren af en stor østsibirisk handelsvirksomhed. I 1920 rejste han til Wien og videre til København for at aflægge rapport og modtage to ordener. Efter kort tid i Helsingfors rejste han til Riga, hvor han efter nogen tid etablerede sig et handelsselskab, hvor han bl.a. havde agenturer for danske, belgiske og tyske firmaer. I mellemtiden blev han gift med Hertha Langelütje, -endda 3 gange! Den første vielse fandt sted 29/12 1922 på rådhuset i Feurbach v. Stuttgart, og denne vielse blev kirkeligt bekræftet 3. januar 1923 i Frimurerlogens kirkesal i Stuttgart. Da parret kort efter rejste til Riga, skulle vielsen bekræftes i det russiske gesandtskab i Riga, idet Hertha stadig var ejer af fast ejendom i Sibirien, - vistnok som den eneste så lang tid efter revolutionen, og disse ejendomme bestyredes af Herthas broder helt frem

Knud Møller-Holst
(E 24f)

til 1936, hvor det var definitivt slut med private ejendomme i Sibirien.

Bosat i Riga fik Knud og Hertha to børn: Svend (E 45a) født 26/1 1924 og Ingeborg (E 46b) født 25/12 1927. Få år før krigen blev Svend sendt til Danmark for at få en dansk Skoleuddannelse. Ingeborg gik først i tysksproget skole i Riga, men fra 1939 gik hun til privat undervisning.

Letland havde i 1920 opnået selvstændighed som republik. Som optakt til 2. verdenskrig undertegnede Hitler og Stalin en tysk-russisk venskabs-pagt den 24. august 1939. Udover det officielle dokument undertegnedes også en hemmelig aftale, som i realiteten gav Sovjetunionen frie hænder til at indlemme de tre baltiske lande, og i sommeren 1940 rykkede de sovjetiske troppe ind i Riga!

Egteparret Møller-Holst og datteren Ingeborg boede i 1940 i en stor lejlighed i en bygning, som tillige rummede kontorerne for den lettiske undervandsmarine. Gaden løb langs Dvina-floden, og fra lejligheden var der udsigt ud over floden. De russiske tropper rykkede pludselig, uden mindste varsel ind i Riga 17. juni 1940. Med et slag

vrimlede gaderne med russiske tropper, som sikrede sig kontrollen med alle militære anlæg og offentlige kontorer, og alle bankkonti blev øjeblikkelig spærret.

Knud havde i nogen tid været alvorlig syg og var sengeliggende, og med den russiske besættelse var der med ét slag vendt op og ned på deres liv. Allerede samme eftermiddag indfandt der sig en højtstående russisk officer, som meddelte, at lejligheden var beslaglagt og skulle rømmes inden næste dags middag, hvor han agtede at flytte ind i lejligheden. Alle bønner om at beholde lejligheden under hensyntagen til mandens alvorlige sygdom hjalp intet, men der blev givet tilsagn om hjælp af nogle menige ved rømning af lejligheden. Der blev til erstatning anvist en lille lejlighed andetsteds i bygningskomplekset. Denne lejlighed havde været beboet af en norsk dame, som på tilsvarende måde blev smidt ud uden varsel. Da denne lille lejlighed ikke fandtes egnet som opholdssted for den syge, blev Knud flyttet til en jødisk privatklinik. Ved rømning af lejligheden blev de fleste møbler svært beskadiget, og nogle få blev transporteret til den nye lejlighed, men resten måtte afhændes til spotpris. De følgende dage blev en løben fra Herodes til Pilatus for at skaffe et udrejsevisum til Danmark. Russerne krævede skat af udlændinge både for det indeværende og det kommende år, og det var umuligt at gøre dem begribelig, at det ikke var muligt at betale, når de selv havde spærret alle bankkonti.

Under disse kaotiske omstændigheder forværredes Knuds helbredstilstand, og han døde den 13. august 1940 og blev begravet 16. august på Sct. Jacobs kirkegård i Riga.

Umiddelbart efter begravelsen blev datteren sendt på landet, mens Hertha under de kaotiske forhold forsøgte at afvikle forretningen og ordne alt efter sin mands død.

I samme periode blev der fra det danske udenrigsministerium arbejdet hektisk på at få alle danske statsborgere evakueret. Man fik sendt færgen

"Nordbornholm" fra det Østbornholmske Dampskibsselskab. Færgen modtog 35 danskere fra Riga, deriblandt Hertha og datteren Ingeborg. De sidste tre døgn inden afrejsen fik de husly hos en anden dansk familie i byen, da de ikke mere turde overnatte i lejligheden. "Nordbornholm" afgik fra Riga 25.8.1940, og langt de fleste, herunder Hertha og Ingeborg, fik ikke mere med sig, end der kunne rummes i et par små kufferter, men den tungeste byrde var at måtte efterlade en mand og fars grav for stedsse i det fremmede.

Hertha døde i København 12. november 1973, medens begge børn er nulevende.

Da Riga-Danskerne vendte hjem . . .

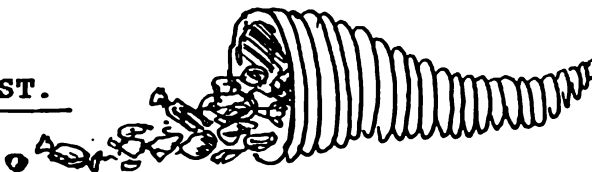

I Gaar kom saa Danskerne fra de baltiske Lande med „Nordbornholm”. Var de bekymrede for Dagen og Vejen i Fremtiden, saa hjalp al den Venlighed og Elskværdighed, der slog dem i Møde, saa snart de stod paa dansk Grund, til at holde Hovedet løftet og Humøret oppe.

Tekst og billede er fra Politiken 28/8 1940. Hertha og Ingeborg er blevet modtaget af sønnen Svend. Billedteksten fra avisen: "Som man ser, tvinges de ikke i Knæ af Bagagen".

af Jørgen Møller-Holst

Der findes i slægtsarkivet en del interessante brevsamlinger, manuskripter og dagbøger. Det meste af materialet er af ældre dato, hvorfor det er skrevet med gotisk håndskrift. Noget af det er rimelig nemt at læse, andet en hel del besværligere, da det er skrevet på kryds og tværs med gnidret skrift, men vi arbejder ihærdigt med at få noget fra hånden. Vi vil så forsøge at få det udgivet under en eller anden form.

Helene Beck:

Vi kan bl.a. nævne, at Berna i løbet af de seneste måneder har renskrevet et manuskript af Helene Beck (C 31c) 1862 - 1942 kaldet "Gamle Dage", manuskriptet har vi lånt af Erik Nielsen (C 116c). Det er på 102 håndskrevne sider og afsluttet i 1920. Hun beskriver bl. a. sine forældres liv fra de blev gift, de forskellige steder de boede bl.a. Skive, Kolding, Århus og slutter med sin fars sidste år i København. Hun fortæller levende om en embedsmands trange kår i sidste århundrede. Vi vil forsøge at samle billeder, skrive lidt noter, så man bedre kan vide, hvem der er hvem. Til sidst og ikke mindst forhåbentlig skaffe et legat, så det kan blive udgivet.

Christen Borch:

Et andet spændende projekt er præsten Christen Borchs (E 12k) 1836 - 1912 dagbøger, som ligger i en pakke på Rigsarkivet i København. Ved et besøg på Rigsarkivet fik vi tilladelse til at fotokopiere alle 191 tåtskrevne sider. Christen Borch har renskrevet sine dagbogsnotater i år 1900, da han, som emeritus, boede i Odder. Han har beskrevet sin barndom - studietid samt de forskellige præsteembeder, han har haft. Han

beskriver også alle de i slægten, han har truffet og meget andet.

Bror Monrad-Frantzen (E 87d), som tidligere har oversat væsentlige dele af slægtsbogen til engelsk, er nu gået i gang med at bearbejde materialet på sin computer, så det bliver måske det næste, der ser dagens lys.

Peder Rosenstand Wøldike:

Ved en tilfældighed gjorde vi et virkeligt fund ved at læse i forskellige årgange af Fynske Arbøger fra 1960erne. I nogle lange artikler om en pastor Rohmann i Rønninge præstegård viser det sig at hans bedste ven var Peder Rosenstand Wøldike 1787 - 1850. flere af Peder Wøldikes breve var citerede i artiklerne. Vi tog straks til arkivet i Odense, hvor det viste sig, at samtlige breve, som Peder Wøldike skrev til Rohmann var bevaret.

Brevene er skrevet i perioden 1827 - 1850. Wøldike fortæller livligt om familie, præsteliv m.m. Nu har vi på een gang fået de smukke billeder af ham og

hans kone samt denne værdifulde brevsamling, som vi selvfølgelig har sikret os en kopi af. Dette vil også på et eller andet tidspunkt blive bearbejdet.

Vi har flere andre spændende ting i arkivet, men dette kan være nok for denne gang.

Vi vil slutte med at bede alle slægtsmedlemmer se efter i gemmerne, om de har noget liggende af interesse for slægten f. eks. breve, billeder m.m. stort som småt, det kan være den brik, vi mangler, for at få puslespillet til at gå op.

Vi tager med taknemmelighed mod alt, også hvis det er til låns - så kopierer vi og returnerer.

Modtaget til arkivet:

Fra Nils E. Alling Møller (B37) har vi fået hans "levnedsskildring", som beskriver Nils's tilværelse fra barndom, ungdom og voksne liv. Den handler mest om de talrige mennesker, han har haft kontakt med gennem årene.

Fra Gunnar Kjær Mortensen (E 81b) har også afleveret sin levnedsbetjelling. Den er mere kortfattet af den enkle grund, at Gunnar kun er 44 år gammel, så vi forventer mere en anden gang.

Billeder, artikler m.m.:

Vi har til vores store glæde fået en mængde billeder fra mange forskellige slægtninge, det takker vi hjerteligtfor. Der er billeder og tegninger, der forestiller både afdøde og nulevende samt billeder af huse, præstegårde og meget andet.

Der har desuden i de talrige breve vi har fået ofte ligget amatørfotos af afsenderen med familie, udklip fra aviser, artikler og erindringer såvel store som små.

Det ville være meget værdifuldt både for arkivet og eftertiden, hvis andre vil følge de gode eksempler, så kære slægtning fat bare pennen eller skrivemaskinen og berette løst og fast om jeres eget liv eller slægtninge I kan huske noget om.

Slægtsbladet:

Der er to nye bidragydere til vort blad, Helene Hennemann (C 87c) og Kirsten Wøldike Møller (B 37). Vi opfordrer jer alle til at sende bidrag til næste års slægtsblad langt eller kort, småpluk eller notater, ALT kan bruges.

Meddelelser:

Tak til meddelerne for deres gode indsats med at sende informationer, vi håber det fortsætter i fremtiden, så vi ad åre kan sende et supplement ud, hvor vi samtidig kan få rettet de fejl, der er fundet i selve slægtsbogen.

Vi har i tidens løb set adskillige slægtsbøger, der har været mere eller mindre forældede, og en sådan bog er ret værdiløs

Vi har i tidens løb oparbejdet et anseeligt

adresseregister, som er af stor værdi i vores arbejde, så vær venlig at fortælle os om adresseændringer, så hvis nogen søger kontakt med et andet slægtsmedlem, kan vi muligt hjælpe til.

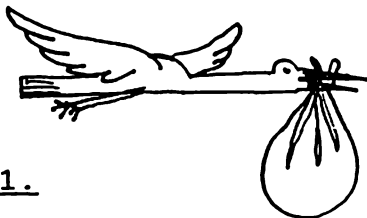
Vi beklager den forringede billedkvalitet; den bør ses i farver!

Dåbskjolen:

Ved slægtsfesten holdt Else Vestergaard (E 72b) en tale, hvor hun efterlyste slægtens dåbskjole, som stammer fra 1770erne. Den er nu genfundet hos Inge Madsen (E 76b), som selv er døbt i den. Vi vil skrive en artikel om dens historie til næste slægtsblad. Til dette brug vil vi meget gerne vide, hvem der er døbt i den. Dåbskjolen er af kongerødt

velour med blonder i hals og ved håndled. Der er sat to gulddindvirkede borter på foran samt hele vejen rundt forneden. Hele kjolen er forbavsende velbevaret og meget flot. Vi mener, at den er så gammel og skrøbelig, at den fortjener at komme på museum, så den kan bevares for eftertiden. Den kan iøvrigt ses på videoen fra slægtsfesten.

Nye navne indtil 31/8 1991.

Fødte:

C 209c

Natascha Hegedus og Mark Finnerty en søn:
Connor Mark Finnerty født 16. november 1990.

C 206c

Doris Thornton og Dennis Stottler en søn:
Logan Lee Stottler født 2. april 1988.
Biloxi, Mississippi USA.

E 89a.

Marianne Møller-Holst og Kent Eliot Johansen en søn:
Philip Eliot Johansen født 20. august 1991 på Hørsholm sygehus.

E 164a.

Alice Bang og Hans Peter Petersen en søn:
Claus Bang Petersen født 27. juni 1990 på Kolding sygehus døbt i Dorf kirke, Dronninglund.

E 178c.

Mette Nordow og Claus Staunstrup Jørgensen en datter:
Julie Nordow født 12. august 1990 på Gentofte sygehus.

E 180a.

Marianne Skarsteen og John Henrik Andersen en datter:

Karoline Skarsteen Andersen født 23 juni 1990 på Rigshospitalet døbt Tibirke kirke.

E 243a.

Dorthe Carlsen og Ole Kollerup en søn.

Gifte

E 200.

Henrik Borch viet 20. oktober 1990 til Helle Tina Andersen.

C 121b.

Jan-Erik Lundsgaard Beck viet 2. juni 1990 til Ida Elisabeth Christine Kongsøre.

B 69c.

Birte Wøldike Gade viet 1. juni 1991 i Hasseris kirke. Aalborg til statsaut. revisor Gert foldager født 31. marts 1960 i Herning.

F.: Forretningsfører Kristian Foldager Jensen, Herning og Emma Sørup.

Samboende.

E 180a.

Marianne Skarsteen samboende med Direktør John Henrik Andersen - født 18. oktober 1954 på Faxe sygehus.

bopæl: Kastelsvej 12, 3. sal, København Ø.

forældre: Overbetjent Henning Andersen og kontorassistent Ellen Marie Nielsen.

DØDE

C 127b.

Helga Nanna Grünh f. Strauss død 27. Juni 1991 begravet i Kirchheim/Teck, Tyskland.

REGNSKAB.

Sammenfatning

	indtægt	udgift
Beholdning pr. 1/10 1990	1.590,00	
Kontingent	3.730,00	
frivilligt bidrag	535,00	
rente m.v.	32,34	
porto		967,00
øvrige kontorhold		325,65
	<hr/>	
	5.887,34	1.292,65
-	1.292,65	
	<hr/>	
beholdning pr. 31/8 1991	4.594,69	
	<hr/>	
Berna Møller-Holst sign. kasserer		
Johannes Wøldike Gade sign. revisor		
overført	4.594,69	
09/09-91 salg af div.	723,00	
09/09-91 div.udg.vedr.festen		665,00
09/09-91 C 84b - Ingrid Prahm	40,00	
09/09-91 B 41d - J.W. Gade		120,00
(bestilt 3 billedkopier)		
09/09-91 beholdning	4.932,69	
17/09-91 E 124a - Flemming Borch	50,00	
" " friv. bidrag	50,00	
	<hr/>	
overføres til næste års regnskab	4.912,69	
	<hr/>	

INDHOLD

Slægtsmøde 1991 af Kirsten Wøldike Møller	Side 1
Video	" 4
Besøg hos en ukendt slægtning af Dorte Tissot Nielsen	" 4
Helene Hennemann Prahm forord af Vibeke Møller-Holst	" 6
Breve fra Sct. Croix af Berna Møller-Holst	" 13
Vore fælles forfædre af Jørgen Møller-Holst	" 23
Generalforsamling 1991 af N.E.A. Møller	" 35
En skæbne i Riga, Letland af Gunnar Kjær Mortensen	" 37
Løst og Fast af Jørgen Møller-Holst	" 41
Nyt til slægtsbogen indtil 31/8 1991	" 45
Regnskab	" 47

